

 <p>Науковий журнал Економічні горизонти</p> <p>Scientific Journal Economies' Horizons</p>	<p>ECONOMIES' HORIZONS Економічні горизонти</p> <p>DOI: doi.org/10.31499/2616-5236 Homepage: http://eh.udpu.edu.ua</p>		<p>ISSN 2522-9273 (print) 2616-5236 (online)</p>
---	---	---	---

UDC: 378.017:172.13]:37.014.5

DOI: 10.31499/2616-5236.2(20).2022.263301

Kirdan O. L., *Doctor of Pedagogical Sciences*

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Pedagogy and Educational Management Department

Kirdan O.P., *Doctor of Pedagogical Sciences*

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Doctor of Pedagogical Sciences, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Social-Behavioral Sciences;

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ЯК СКЛАДНИК ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ
THE FORMATION OF BENEVOLENCE OF FUTURE SPECIALISTS AS A
COMPONENT OF THE STATE EDUCATIONAL POLICY

Анотація. Схарактеризовано основні підходи до визначення категорії «добročесність». Проаналізовано праці зарубіжних дослідників з питань добročесності у сфері державного управління. Акцентовано на важливості політики добročесності та популяризації ідеології добročесності на державному рівні. Обґрунтовано доцільність: упровадження освітніх компонентів, які конкретизують стандарти та принципи добročесності в майбутній професійній діяльності, формують культуру добročесності, та уведення програмного результату навчання «дотримання принципу добročесності» при оновленні освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти.

Abstract. The article is devoted to the formation of the integrity of future specialists in the context of the state educational policy and the practice of educational activities of higher education institutions of Ukraine. To achieve the goal of the article, general scientific methods were used: analysis, synthesis, specification and generalization. It has been established that modern scientific research presents a philosophical, legal, sociological, pedagogical, psychological understanding of the phenomenon of integrity. The main approaches to defining the category «virtue» are characterized. The works of foreign researchers and current

regulatory documents on issues of integrity in the field of public administration were analyzed. Emphasis is placed on the importance of promoting the ideology of integrity at the state level. The expediency of introducing educational components that specify the standards and principles of integrity in future professional activity, form a culture of integrity of participants in the educational process, in the professional training of students of various specialties in higher education institutions of Ukraine is substantiated. It was emphasized the need to introduce the program learning result «observance of the principle of integrity» when updating the educational programs of the fields of knowledge 01 «Education / Pedagogy», 05 «Social and behavioral sciences» and 07 «Management and administration». Emphasis is placed on the need to combine formal and informal education on issues of integrity at the stage of education in higher education institutions. The possibilities of informal education for the self-development of integrity of future economists and managers are analyzed.

Key words: integrity; state ideology; state educational policy; future professionals; institutions of higher education; content of education; professional training; non-formal education; higher education

Ключові слова: доброчесність; державна ідеологія; державна освітня політика; майбутні фахівці; заклади вищої освіти; зміст освіти; професійна підготовка; неформальна освіта; вища освіта

Постановка проблеми у загальному вигляді. Доброчесність як ціннісний пріоритет, програмний результат навчання майбутніх фахівців дозволяє підвищувати соціальний капітал громадян України, їхню культуру та свідомість. Упровадження стандартів та принципів доброчесності у професійній діяльності майбутніх фахівців різних спеціальностей і галузей знань нині має стати одним із пріоритетних напрямів розвитку державної освітньої політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років у геометричній прогресії зростає кількість публікацій з проблеми академічної доброчесності та розвитку культури доброчесності. Нині у наукових дослідженнях

презентовано філософське, правове, соціологічне, педагогічне та психологічне осмислення феномену доброчесності. З погляду Г. Шевченко, формування доброчесності та боротьба з корупцією «є близькими за змістом процесами; доброчесність є стійкістю, функціональністю, відповідальністю узгодженим принципом і стандартом» [8]. У дослідженні М. Козловця та О. Туренка окреслено «тенденції концептуального осмислення перцепцій доброчесності й солідарності в західноєвропейській філософській думці, охарактеризовано доброчесну ідентичність як підґрунтя солідарності, легітимізатора співбуття індивіда і спільноти» [4]. Доброчесність як юридичний

термін та правову категорію схарактеризовано у дослідженнях В. Бігун, В. Рядінської, О. Карпушової та ін. Принцип доброчесності у публічному управлінні досліджено Н. Гришиною; адміністративно-правове забезпечення доброчесності працівника правоохоронних органів схарактеризував В. Писанець. У дослідженнях Т. Дніпрова, С. Жукова, Д. Ковриженко, А. Кулібаби та ін. схарактеризовано доброчесність у діяльності суддів та державних службовців. Упровадження доброчесності у діяльності державної влади знайшло відображення у публікаціях Н. Корчак, О. Пархоменко-Куцевіл, Л. Прудіус, А. Санченко, О. Томкіної та ін. Водночас зауважимо, що бракує наукових досліджень, присвячених формуванню доброчесності майбутніх фахівців у контексті державної освітньої політики.

Мета статті – схарактеризувати особливості формування доброчесності майбутніх фахівців у контексті державної освітньої політики.

Виклад основного матеріалу. Формування культури доброчесності має тривалу історію. Доброчесність як одну із основних якостей особистості виокремлено у «Повчанні»: «Володимир Мономах ... звертається з повчанням до дітей своїх і до всіх християнських людей, бажаючи їм у доброчесності домогтися успіхів і вберегтися від усяких бід» [1, с. 38].

Обґрунтовуючи вимоги до педагога, Я. А. Коменський зазначав, що «учителями повинні бути люди ... чесні, діяльні і працюючі; не тільки для годиться, а й насправді вони повинні бути живими взірцями чеснот, що їх вони мають прищепити іншим» [5, с. 600].

Доброчесність у філософському словнику визначено як категорію етики, яка «позначає моральні чесноти, що характеризують особистість з точки зору сталості дотримання нею загальноновизнаних норм поведінки ... оскільки доброчесність належить до галузі повсякденних взаємин людей, вона є складовою частиною культури поведінки» [7, с. 114].

На основі аналізу наукових праць [2; 3; 4; 8] констатуємо, що нині відсутній уніфікований підхід до трактування категорії «доброчесність»; вона охоплює погляд на спектр людських відносин крізь призму морального та аморального (добра і зла).

Упродовж століть в українській усній народній творчості, працях вітчизняних педагогів доброчесність та добротворчість, щирість, правдивість, порядність, працелюбність та ін. позиціонувались як культурно-національні цінності.

Зауважимо, що доброчесність як державна ідеологія висвітлена у наукових працях зарубіжних авторів та діяльності міжнародних інституцій. Зокрема, у «Рекомендаціях Ради громадської доброчесності» визначено поняття «суспільна (громадська)

добročесність» як «послідовне узгодження та дотримання спільних етичних цінностей, принципів і норм для підтримки та визначення пріоритетів суспільних інтересів над приватними інтересами в державному секторі» [6]. Окрім того, у вказаному вище визначенні державний сектор охоплює «законодавчі, виконавчі, адміністративні та судові органи, а також їхніх посадових осіб, призначених чи обраних, оплачуваних чи неоплачуваних, які займають постійну чи тимчасову посаду на центральному та субнаціональному рівнях управління; він може включати державні корпорації, державні підприємства та державно-приватні партнерства та їхніх посадових осіб, а також посадових осіб та організації, які надають державні послуги (наприклад, охорона здоров'я, освіта та громадський транспорт)» [6].

У низці зарубіжних досліджень схарактеризовано засади доброчесності у державному секторі. Так, у праці «Гарне управління та доброчесність: перспектива академічної установи» Н. Нафі та А. Камалуддін визначають доброчесність як один із моральних принципів, пов'язаних із моральною прямою, та констатують, що останнім часом виникає багато питань щодо доброчесності в управлінні державним сектором [13].

Дж. Ньюман у праці «Академічна доброчесність у програмах державного управління: практичні роздуми щодо запобігання та реагування на них»

вказав, що питання доброчесності в академічному відношенні є актуальними для всіх областей викладання в університеті, але вони мають особливе значення для програм, які випускники мають намір працювати на державній службі. Хоча існує велика кількість стипендій щодо академічної доброчесності, написано дуже мало, що стосується студентів, які мають намір продовжити кар'єру в державному секторі [14].

Отже, на основі викладеного вище акцентуємо, що на державному рівні значимою є популяризація ідеології доброчесності, що передбачає цілеспрямовану діяльність щодо упровадження цінностей доброчесності у суспільстві та державному секторі, органах державної влади.

Ідеологію доброчесності розуміємо як систему цінностей людини і суспільства, що базована на порядності, повазі, чесності, відповідальності, невідкупності, справедливості, узгодженні та дотриманні спільних етичних цінностей, принципів і норм для підтримки пріоритетності суспільних інтересів над приватним. Складниками ідеології доброчесності є зміна культури та соціальної поведінки, сформоване почуття відповідальності за якість професійної діяльності на основі фундаментальних правил та суспільних цінностей, розуміння невідворотності покарання за недоброчесність. Відтак, під час навчання у закладах освіти доцільно зосередити увагу на формування культури доброчесності та несприйняття й нетерпимість до проявів корупції, здириництва та

хабарництва, кумівства, крадіжки та ін.

Суголосно нашим міркуванням, у «Рекомендаціях Ради громадської доброчесності» доброчесність передбачає чесний та відповідальний підхід державних службовців, у тому числі й освітян, до виконання покладених на них обов'язків, а доброчесність у державному управлінні – сукупність цінностей, принципів та норм, які застосовуються в щоденній роботі державного службовця [6]. Отже, значимим є створення політики доброчесності, яка передбачає не тільки чесність, відповідальність, правдивість і незалежність від корумпованого впливу, а й порядність державних службовців, які зобов'язані регулювати власну поведінку з урахуванням інтересів держави та уникати ситуацій, за яких їхні приватні інтереси можуть фактично чи потенційно суперечити інтересам держави.

Для актуалізації формування доброчесності майбутніх фахівців у контексті державної освітньої політики доцільним, на наш погляд, є звернення до матеріалів ООН «Добропорядність і етика державного апарату» [9]. У них доброчесність державного апарату окреслено у контексті ефективного і чесного використання повноважень та ресурсів, які довірено державному сектору, на засадах таких етичних стандартів: прозорість, підзвітність, ефективність, компетентність.

У вітчизняному експертному середовищі у кінці ХХ – на початку ХХІ століття точилися жваві дискусії щодо зарахування педагогічних та науково-педагогічних працівників до категорії державних службовців. Прихильники надання такого статусу вчителям та викладачам апелювали до того, що державний апарат загалом складається з державних організацій та осіб, які працюють у них. Державні організації спеціально створюються державою для виконання суспільних цілей та несуть пряму відповідальність перед державою. До таких організацій зараховують міністерства, державні лікарні та школи,

заклади вищої освіти, підрозділи оборони та охорони громадського порядку та ін. Мета державних організацій служити інтересам всього суспільства; вони фінансуються, здебільшого, за рахунок обов'язкових внесків громадян, тобто податків та зборів. Відтак, легітимність державних організацій залежить від довіри громадян, яка ґрунтується на справедливій, чесній та прозорій діяльності цих організацій, своєчасній реакції на суспільні потреби та відповідності чинним законодавству і стандартам якості.

У зарубіжній науковій думці питання доброчесності досліджено у працях Д. Мензела. У роботі «Управління етикою в державному апараті» він указує, що перші поняття близькі до доброчесності на державній службі в США почали з'являтися ще в ХІХ столітті, а їх фокус було спрямовано переважно на етичну поведінку державних службовців. Процес виховання та акцентування на етичній поведінці був спрямований на підвищення порядності, появи почуття відповідальності та моральних якостей [10].

У праці «Етичні моменти в Уряді» Д. Мензел та Е. Берман виокремили 4 основні перешкоди на шляху впровадження доброчесності: 1) короткозорість лідерства – тобто нездатність визнати важливість етики у виконанні роботи. Більшість лідерів не визнають важливості популяризації доброчесності і наражаються на порушення поведінки державних службовців; 2) непоінформованість вищого керівництва про порушення на місцях. Яким би це неймовірним не здавалося, багато лідерів не знають, що діється в їхніх організаціях; 3) поєднання історичних та культурних особливостей. Важко миттєво змінити культуру, яка складалася роками, набагато складніше змінити свідомість місцевого державного апарату; 4) етична безграмотність. Багато лідерів не здатні зрозуміти і прийняти навіть на своєму рівні всі складності та аспекти у просуванні доброчесності та її

впливу на кінцевий результат. Відтак виникає нерозуміння та конфронтація свідомості (менталітету) та тих планів, які ставляться перед державним апаратом [11].

На важливості упровадження ідеології доброчесності на державному рівні акцентовано у статті С. Хуберта «Доброчесність: що це і чому це важливо?». Автор наголошує, що доброчесність знаходиться під посиленою увагою тих, хто вивчає державну політику та державне адміністрування та відіграє важливу роль при виробленні політики на всіх рівнях управління. С. Хуберт дійшов висновку, що доброчесність є вирішальною при формуванні етики державного апарату та для подальшого прогресу [12].

Базуючись на попередніх дослідженнях, у яких наголошено на потребі популяризації політики «нульової толерантності» до проявів академічної недоброчесності у закладах вищої освіти, зокрема у контексті реалізації освітніх програм [2], схарактеризовано теоретичні та практичні аспекти формування академічної доброчесності майбутніх фахівців у системі забезпечення якості вищої освіти [3], вважаємо доцільним у професійній підготовці здобувачів вищої освіти різних спеціальностей та галузей знань упроваджувати освітні компоненти, які конкретизують стандарти та принципи доброчесності в майбутній професійній діяльності, формують культуру доброчесності учасників освітнього процесу. Освітні компоненти, на наш погляд, можуть бути як окремими темами та / або змістовими модулями (наприклад, «Доброчесність та шляхи її забезпечення у професійній

діяльності», «Практичні кейси» тощо) у змісті обов'язкових навчальних дисциплін, так і окремими обов'язковими чи вибірковими освітніми компонентами.

На основі аналізу стандартів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти галузей знань 01 «Освіта/Педагогіка», 05 «Соціальні та поведінкові науки» та 07 «Управління та адміністрування» встановлено, що в стандартах другого рівня освіти до загальних компетентностей зараховано «здатність діяти на основі етичних міркувань» а до результатів навчання – «дотримуватись принципів академічної доброчесності». Зважаючи на соціальну значущість майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти вказаних галузей, на наш погляд, необхідно уведення програмного результату навчання «дотримання принципу доброчесності» при оновленні освітніх програм галузей знань 01 «Освіта/Педагогіка», 05 «Соціальні та поведінкові науки» та 07 «Управління та адміністрування».

Значимим, на наш погляд, є поєднання формальної та неформальної освіти з питань доброчесності на етапі навчання у закладах вищої освіти. Тому закладам вищої освіти доцільно пропагувати можливості неформальної освіти для саморозвитку доброчесності майбутніх вчителів, економістів та менеджерів. З цією метою, у робочих програмах навчальних дисциплін,

сайтах структурних підрозділів, слід максимально оприлюднювати інформацію про тренінги, онлайн-курси, науково-комунікаційні заходи та ін. із питань доброчесності. Наприклад, на платформі Prometheus представлено такі безкоштовні онлайн-курси: цикл матеріалів «Крок до взаємодії: антикорупційні інструменти для роботи з молоддю», «Зрозуміло про конфлікт інтересів», «Академічна доброчесність: онлайн курс для викладачів» та ін.

Висновки. На державному рівні значну увагу слід приділити популяризації ідеології доброчесності та цілеспрямованій діяльності щодо упровадження цінностей доброчесності у суспільстві та державному секторі, органах державної влади. На основі аналізу підходів до визначення категорії «доброчесність», праць вітчизняних та зарубіжних дослідників вказано авторське

визначення ідеології доброчесності як системи цінностей людини і суспільства, що базована на порядності, повазі, чесності, відповідальності, невідкупності, справедливості, узгодженні та дотриманні спільних етичних цінностей, принципів і норм для підтримки пріоритетності суспільних інтересів над приватним.

З метою формування доброчесності у професійній підготовці здобувачів освіти різних спеціальностей у закладах вищої освіти України доцільно упроваджувати освітні компоненти, які конкретизують стандарти та принципи доброчесності в майбутній професійній діяльності, формують культуру доброчесності учасників освітнього процесу.

У подальших дослідженнях доцільно проаналізувати практику формування доброчесності в освітньому процесі вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти.

Referens

- Istoriia ukrainskoi shkoly i pedahohiky: Khrestomatiia. (2005) K.: Znannia [in Ukrainian].
- Kirdan, O.L. (2020). Zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti pid chas realizatsii osvitnikh prohram. *Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti : zbirnyk naukovykh ese uchasnykiv dystantsiinoho etapu naukovoho stazhuvannia dlia osvitan.* Varshava, 71–76 [in Ukrainian].
- Kirdan, O.P., Kirdan, O.L. (2022). Teoretychni ta praktychni aspekty formuvannia akademichnoi dobrochesnosti maibutnikh fakhivtsiv u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. *Suchasni tendentsii zabezpechennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia v umovakh hlobalizatsii ta yevroekonomichnoi intehratsii.* Za zah. red.: V. V. Ivanyshyn. Kherson : Oldi+, ch. 1, 112–124 [in Ukrainian].
- Kozlovets, M., Turenko, O. (2019). Yevropeyskyi dosvid interpretatsii dykhotomii dobrochesnosti i solidarnosti [European experience of interpretation of

- the dichotomy of dignity and solidarity]. *Ukrainska polonistyka, issue 16*, 67–76 DOI: <https://doi.org/10.35433/2220-4555.16.2019.phyl-4> [in Ukrainian].
- Komenskyi, Ya. A. (1955). *Yzbrannyye pedahohycheskye sochynenyia*. M.: Uchpedhyz [in Russian].
- Rekomendatsiia Rady hromadskoi dobrochesnosti. Pravovi instrumenty OESR. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0435> [in Ukrainian].
- Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk (2002). holov. red. V. I. Shynkaruk. K.: Abrys [in Ukrainian].
- Shevchenko, H. A. (2019). Rozvytok dobrochesnosti i borotba z koruptsiieiu. *Zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity: Proceedings of the 5th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Odesa, 45 [in Ukrainian].
- UNODC. United Nations Office on Drugs and Crime. E4J University Module Series: Integrity & Ethics. Module 13: Public Integrity and Ethics (2018). URL: <https://www.unodc.org/e4j/en/integrity-ethics/module-13/key-issues.html>.
- Menzel, D. C. (2019). *Ethics Management for Public Administrators*. M.E. Sharpe Armonk, New York. London, England. 44–136.
- Menzel, D. C., Berman, E. M. (2019). *Ethics moments in Government*. CRC Press. 3–5.
- Huberts, C. (2018). Integrity: What it is and Why it is Important. *Public integrity*. Vol. 20 URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10999922.2018.1477404>.
- Nafi, N. B., Kamaluddin, A. (2019). Good Governance and Integrity: Academic Institution Perspective. *International Journal of Higher Education*. 2019. 8(3). 1. URL: <https://doi.org/10.5430/ijhe.v8n3p1>.
- Newman, J. (2020). Academic integrity in public administration programs: Practical reflections on prevention and response. *Teaching Public Administration*. 38(1). 63–77. URL: <https://doi.org/10.1177/0144739419864128>.
- Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/> [in Ukrainian].

How to Cite:

Kirdan, O. L., & Kirdan, O. P. (2022). THE FORMATION OF BENEVOLENCE OF FUTURE SPECIALISTS AS A COMPONENT OF THE STATE EDUCATIONAL POLICY. *Economies' Horizons*, (2(20)). [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(20\).2022.263301](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(20).2022.263301)